

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE SVMMO PON=||TIFICE,|| QVINQVE LIRBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

XXIII. Refelluntur mendacia Chytræi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53860](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53860)

rum intolerabilis est, qui Antichristum tribus annis cum dimidio regnaturum dicunt.

POSTREMVS sic, & fortissimè, quia ex tribus Scripturis. Paulus monet: *Videte, ne quis vos depradetur per Philosophiam, &c.* Coloss. 2. Atqui Antichristus faciet munitionem Dei Maozim. Daniel. 11. & Ioannes vidit mulierem ebriam de sanguine Sanctorum, Apocal. 17. Errant igitur toto cœlo Papistę cum dicunt Antichristum in monte oliueti esse occidendum.

Dabit veniam candidus lector, quod ita ridiculè Tileman- num exceperim. Coëgit enim me impudentia hominis, qui cum nihil adferat dignum confutatione, tamen ita garrir, ita gloriatur, ac si demonstrationes Mathematicis certiores & clariores in medium attulisset.

CAPVT XXIII.

Refelluntur mendacia Chytręi.

AVI D Chytręus in comment. cap. 9. Apocal. explicans visionem illam Ioannis, qua quinto Angelo tuba canente primùm visa est ingens stella de cœlo cadere in terram, cui data est clavis putei abyssi. Deinde visus est fumus ex abyssu densissimus ascendere, qui solem & aërem obscurauit: Postremò ex fumo visę sunt prodire locustę quędam admirabiles, quę paulò post etiam equorum, & leonum, & scorpionum, & hominum armatorum speciem præ se ferebant. Hanc, inquam, visionem Chytręus explicans, ita eam Romano Pontifici conuenire existimauit. atque ab aliis existimari voluit, vt diceret: *Antichristum, seu ordinem Papatus Romani in hac visione describi, non dubium est.*

Et quidem initium huius visionis ab anno Domini DC. sumendum esse docet, ac stellam illam de cœlo cadentem Gregorium magnum Romanum Pontificem, eiusque successores esse, qui abiectis clauibus regni cœlorum clauis putei abyssi receperunt. Fumum ex puteo prodeuntem esse corruptelas doctrinę variasque traditiones Pontificum Romanorum. Denique examen locustarum vult esse Episcopos, Clericos, Monachos, &c. ac vt fumum istum aliquo modo dissiparet, proposuit antithesim doctrinę Pontificię, & Euangelicę.

seu

indistinctus Tilemanus

chytręus

Antichristus

feu Antichristianæ, & Christianæ, quæ duodecim articulis
quasi alterum Symbolum Apostolicum comprehendit.

Sed hæc eius sententia multis modis refelli potest. Præ-
quoniam nullo teste nititur. Veteres enim interpretes, ut A-
retas, Beda, Primasius, Anselmus, Rupertus, & alij in hunc lo-
cum per stellam illam, quæ de cælo cecidit, Diabolum intelli-
gunt, non Episcopum aliquem. De Diabolo enim dicitur
Isaia 14. *Quomodo cecidisti de cælo Lucifer, qui mane crebra-
ris?* Et quia Diabolus multò antè cecidit quàm Ioannes Apo-
calypsim scriberet, propterea notant Patres non esse dictam
à Ioanne; Vidi stellam de cælo cadentem; sed, *Vidi stellam de
cælo cecidisse in terram.* Vidit enim Ioannes stellam illam per
terram iam repentem, quæ olim in cælo clarissimè fulserat.
Diabolo etiam aptissimè conuenit, quod sequitur: *Et data
est ei clavis putei abyssi.* Vt enim Christus habet & commu-
nicat suis claves regni cælorum, & regnat in mentibus fide-
lium, & piorum: Ita Diabolus habet claves putei abyssi, & re-
gnat in filiis diffidetiæ; & in Scripturis passim vocatur: *Prin-
ceps tenebrarum, Princeps huius mundi, Deus huius seculi.*
Ioan. 12. & 14. 2. Cor. 4. Ephes. 6. Col. 1. & alibi. Ipse quoque est,
qui Deo permittente fumum ex puteo emittit errorum. Et
qui noua locustarum examina; id est, novos hæreticos
cum exercitibus suis singulis penè seculis in Ecclesiis suis
immittit.

S E C V N D O, quia Chytræi sententiæ repugnat quod ait Io-
annes in hoc eodem capite de sexto Angelo, & sexta perfec-
tione. Nam S. Ioannes 8. & 9. cap. Apocal. describit per cubos
sex Angelorum, sex persecutiones hæreticorum, quæ futuræ
erant à tempore Apostolorum vsq; ad mundi consummationem.
Et ipse idem Chytræus per **P R I M A M** tubam intelligit
non malè hæresim Ebionitarum, quæ tempore Apostolorum
excitata est; per **S E C V N D A M** intelligit hæresim, quæ postea
sequuta est Gnosticorum; per **T E R T I A M**, hæresim adhuc pos-
tერიorem Samosatæni & Arij; per **Q V A R T A M**, hæresim Pe-
lagij, quæ illis omnibus posterior fuit.

Iam verò si per **Q V I N T A M** intelligitur Antichristi Ro-
mani persecutio, quæ, ut ipsi etiam fatentur, nouissima per-
secutio est, quid intelligemus per sextam tubam? **R E S P O N-
D E T** Chytræus, per **S E X T A M** tubam significari persecu-
tionem

tionem Mahumeti & Turcarum. Sed hoc non rectè dicitur, tum quia Mahumetani non hæretici, sed pagani sunt; tum etiam quia Mahumeti persecutio non sequetur Antichristi persecuotionem, sed præceder, vt nos existimamus, vel simul peragitur, vt Chytræus dicit. Itaq; confundere cogitur Chytræus tubam quintam cum sexta, cum tamen reliquas ad diuersa tempora satis apertè retulerit. Melius igitur Catholici per sextam tubam intelligunt Antichristi persecuotionem, quæ verè postrema & grauissima erit; per quintam autem, hæresim aliquam valde perniciosam, quæ Antichristi tempora proximè anteceder, quam quidem esse hæresim Lutheranam multi valde probabiliter coniiciunt.

TERTIO, quia toto cælo aberrat Chytræus, cum stellam cadentem S. Gregorium esse docet. Siquidem S. Gregorius, si vlla fides historicis haberi potest, non de cælo ad terram cecidit, sed de terra ad cælum ascendit. Nam ex Prætorè Monachus, ex Monacho Episcopus factus est; nec vnquam ab Episcopatu ad præturam, nec à monachatu ad seculum rediit. Quomodo etiam Basilius, Nazianzenus, Chrysofomus Greci, Martinus, Paulinus, & Augustinus Latini, ex secularibus Monachi, ex Monachis Episcopi facti sunt; nec vllus dixit vnquam eos propterea de cælo in terram cecidisse. Deinde Gregorius continentia, sobrietate, amore rerum cælestium nulli fuit secundus; humilitate autem penè omnibus præstitit: & tamen audet Chytræus dicere, eum de cælo; id est, à vita cælesti ad terram; hoc est, ad vitam terrenam, & deliciosam cecidisse.

Denique ipse quoq; Lutherus, Gregorium sanctum Pontificem fuisse, dicit in supputatione temporum; & Lutherum sequutus Theodorus Bibliander, tab. 10. Chronolog. eundem Gregorium miris laudibus effert, & quantum profecerit in studio pietatis & doctrinæ, ex libris eius cognosci posse, dicit. quod sanè verissimum est. Spirant enim scripta eius admirabilem sanctitatem.

Nec minus vanum est, quod addit de fumo putei idem Chytræus, quem interpretatur corruptelas doctrinæ à Gregorio & successoribus in Ecclesiam introductas. Gregorius enim nihil nouauit, quod attinet ad doctrinam; quod verò ad ritus & disciplinam pertinet, multa correxit, quæ per abusus

sum

sum irreperant; multa restituit, quæ negligentia temporum obliterata fuerant; pauca admodum, eaque maturo consilio instituit noua, vt cognosci potest, tum ex libris quatuordecim vita ipsius, à Ioanne Diacono scriptis, tum ex epistola eius lib. 7. vbi rationem reddit rituum, quos renouauit, vel instituit. Sed maximè hoc ipsum planū fiet, si percurramus ipsam antithesim doctrinæ Euangelicæ & Pontificiæ, quam Chrysostomus proponit, & ad quam sæpius postea lectores suos reuertitur. Sic igitur ait.

I.

De vera Dei agnitione & inuocatione.

EVANGELION docet, vnum solum Deum inuocandum & colendum esse, sicut se in suo verbo coli præcepit, & omnem fiduciam salutis nostræ in sola bonitate & misericordia Dei collocandam esse. Pontificij iubent, non vnum solum Deum, sed etiam homines mortuos, seu sanctos inuocare, & in periculis opem & auxilium petere & expectare, &c. Deinde etiam, planè Ethnicò more, alligant inuocationem & cultum Dei ad certas statuas, perinde ac si ad hanc, aut illam statuam inuocanti, Deus magis propitiuus sit, quàm alibi.

QVONIAM de his controuersijs, quæ in hac antithesi attinguntur, nos alibi copiosè disseruimus: hîc solum breuissimè demonstrabimus, nec pugnare cum verbo Dei, nec cepisse tempore S. Gregorij eam doctrinam, quæ à Chrysostomo pontificia nominatur.

Igitur verbum Dei docet quidem, vnum solum Deum colendum & inuocandum, ea inuocatione & adoratione, quæ soli Deo debetur; nec enim patitur Deus verus, qui est etiam Deus Zelotes, vt creaturam quamlibet pro creatore habemus. Interim tamen idem ipsum verbum Dei iubet, vt creaturas excellentiores honoremus, quasdam etiam inuocemus, non quidem vt Deos, sed vt Deo caras & familiares. Quæ admodum Reges molestè quidem ferrent, si regio honores in seruos suos conferri viderent: qui tamè libenter accipiunt, cum eisdem suos seruos honorari & obseruari conspiciunt. Adorate, inquit Dauid in Psalm. 98. scabellum pedum eius. Et Iob, ca. 5. *Voca, inquit, si est qui tibi respondeat, & ad aliquem Sancto-*

Sanctorum conuertere. Quocirca Abdias vir magnus & sanctus, adorauit Heliam pronus in terram, 3. Regum 18. Et filij Prophetarum cum audiissent, requieuisse spiritum Heliae super Heliseum, accedentes, *adorauerunt eum proni in terram*, 4. Regum 2. Et Apostolus Paulus in singulis ferè epistolis implorat orationes Christianorum, vt per eas liberetur à multis periculis. *Nec vlla ratio reddi potest, cur minuatur honor Deo debitus, si à Sanctorum spiritibus postulemus, vt pro nobis Deum orent; & non minuatur, si illud idem à uiuentibus postulemus.*

Denique B. AMBROSIVS annis C. C. antiquior S. Gregorio fuit, & tamen in libro de viduis ita loquitur: *Obscrandi sunt Angeli, qui nobis ad praesidium dati sunt: Martyres obscrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vindicare.* Et infra: *Non erubescamus eos intercessores nostrae infirmitatis adhibere, &c.*

Porro ad statuas Sanctorum, ad memorias Martyrum, & cetera monumenta religiosa non aliter alligamus cultum, & inuocationem, quam alligauerit olim Deus ad sanctuarium, siue ad templum Salomonis. Etsi enim vbique Deus nos audit, & in omni loco leuare possumus manus ad Deum; tamen non sine causa, Spiritus sanctus apud Isaiam, cap. 56. & Christus apud Matthæum, cap. 21. Templum Dei, domum orationis vocarunt: nec sine causa piissimus Imperator Theodosius (vt interim plurima alia antiquitatis exempla præteream) circuibat cum Sacerdotibus, & populo omnia orationum loca; ante Martyrum & Apostolorum thecas iacebat cilicio prostratus, & auxilia sibi fida, Sanctorum intercessione, poscebat. Et certè Theodosius, qui hoc egit, & Ruffinus, qui hoc scribit lib. 2. hist. Eccles. cap. 33. S. Gregorium annis fermè ducentis præcesserunt.

II.

De officio & beneficiis Christi.

EVANGELION docet, propter vnicum & solum Filium Dei Dominum nostrum Iesum Christum pro nobis crucifixum, mortuum, & resuscitatum, gratis, non propter vlla nostra opera, aut merita, nobis remissionem peccatorum, & salutem aeternam donari. Et quidem hunc solius Dei honorem proprium esse,

Et

Et dicitur Isaiæ 34. Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates
Item; Non est in aliquo alio salus. Pontificij contra doctores
non propter solius Christi meritum; sed partim propter Christum,
partim propter nostram contritionem, & obedientiam
seu bona opera nos iustificari, & saluos fieri, &c.

Non hoc habet Catholica doctrina, vt partim propter
Christum, partim propter opera sua iustificentur peccatores
quasi etiam sine Christo ipsa opera aliquid mereantur. Signi-
ficaria distinguimus operum genera. VNUM eorum, quod
fiunt ex solis viribus naturæ, sine fide, & gratia Dei; & de his
apertè pronunciamus cum Apostolo, quia ex operibus non
iustificatur homo, sed ex fide; & si ex eiusmodi operibus quis
iustificaretur, haberet gloriam, sed non apud Deum, vt de
Abraham B. Paulus dixit, ad Rom. 4. Itaq; de his operibus
la est inter nos controuersia, tamen passim impudenter
mendacio id nobis tribuitis, quod opera sine Christi fide me-
ritoria esse doceamus.

ALTERVM est operum genus, quod ex fide & gratia Dei
procedit, & ad reconciliationem cum Deo, ac peccatorum
remissionem disponit; qualia sunt Oratio, Eleemosyna, Iei-
unia, Dolor de peccatis, & alia id genus. Quæ quidem opera
non dicimus esse meritoria, ex iustitia ipsius reconcilians
sed è contrario potius audimus Tridentinam Synodum di-
centem, sess. 6. cap. 8. ideo gratis iustificari homines, quia nec
fides, nec opera, quæ iustificationem præcedunt, ipsam me-
rentur, nimirum ex iustitia, quasi eiusmodi operibus esset de-
bita iustificatio; fatemur tamen hæc ipsa opera, quatenus
fide, & adiutorio diuino proficiuntur, diuina esse opera,
suo modo mereri; hoc est, impetrare peccatorum remissio-
nem. Id enim, etsi vos non conceditis, concedit tamen res-
ponsum Dei. Quid enim est, quod ait Ezechiel, cap. 18. Cum auer-
terit se impius ab impietate sua, ipse animam suam conser-
uabit? Quid est, quod ait Daniel, cap. 4. Peccata tua eleemosynæ
redime? Quid est, quod ait Ionas, cap. 3. Vidit Deus opera tu-
rum (ieiunia & cilicium) & misertus est eis? Quid est, quod
ait Christus, Luc. 7. Remittuntur ei peccata multa, quoniam
dilexit multum?

Id ipsum quoque non solum GREGORIUS, sed ante eum
multi Patres docuerunt. AMBROSIVS lib. 10. in Luc. Lacty-

me, inquit, veniam non postulant, sed merentur. HIERONY-
MVS lib. 2. aduersus Pelagianos: Qui peccata simpliciter confi-
tentur, merentur humilitate clementiam Saluatoris. AVGV-
STINVS epist. 105. Nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo
merito est, si fides hanc impetrat. Neque enim nullum est me-
ritum fides: qua fide ille dicebat; Deus propitius esto mihi pec-
catori, & descendit iustificatus merito fidelis humiliatus, &c.
Et epist. 106. Si quis dixerit, quod gratiam bene operandi fides
mereatur, negare non possumus, immò gratissimè confitemur.

POSTREMVM deniq; genus operum est eorum, quæ à iu-
stificato iam homine fiunt, & à Spiritu sancto inhabitate cor
hominis, & caritatem in eo diffundente procedunt. Quibus
operibus, velitis, nolitis, meritum attribuimus: non quo re-
missionem peccatorum, quæ præcessit, & quæ sub meritum
propriè cadere non potest; sed gloriam ac beatitudinem sem-
piternam, verè & propriè mereantur; alioqui enim quomodo
Paulus 2. Timot. 4. diceret: Bonum certamen certavi, cursum
consummaui, fidem seruaui, in reliquo reposita est mihi coro-
na iustitiæ, quam reddet mihi in illa die iustus Iudex? Si enim
vita æterna non est verè merces operum bonorum, cur eam
vocat coronam iustitiæ, & non potius donum clementiæ?
Cur dicit reddendam, nõ donandam? Cur à iusto Iudice, non
à liberali Rege? Rectè igitur AVGVSTINVS in epist. 105. Un-
de, inquit, ipsa vita æterna, quæ utique in fine sine fide habebi-
tur, & ideo meritis præcedentibus redditur; tamen quia ea-
dem merita, quibus redditur, non à nobis parata sunt per no-
stram sufficientiam, sed in nobis facta per gratiam, etiam ipsa
gratia nuncupatur; nec ideo, quia meritis non datur, sed quia
data sunt & ipsa merita, quibus datur.

Neque verò terrent nos duo illa Scripturæ testimonia: Ego
sum qui deleo iniquitates. Et: Non est in alio aliquo salus.
Nam excludunt eiusmodi testimonia alium Deum, alium
Christum, alium Saluatorem, & Medicum animarum, qui
Deo vero & Christo Iesu Saluatore excluso, salutem pollicea-
tur: non tamen excludunt Fidem, Spem, Charitatem, Pœni-
tentiam, Sacramenta, quibus veluti quibusdam mediis & in-
strumentis, ipso Deo præcipuè operante, Christi nobis meri-
tum applicatur. Alioqui enim, qua ratione cum istis senten-
tiis: Ego sum qui deleo iniquitates; &: Non est in alio alio
fff salus;

salus; coherent ille: *Fides tua te saluam fecit*, Luc. 7. *Saluati sunt*
eos, quia sperauerunt in eo, Psal. 36. *Ipse animam suam suscepit*,
Ezech. 18. Timor Domini expellit peccatum, Eccles. 1. *Qui crediderit,*
& baptizatus fuerit, saluus erit, Marc. 16. *Qui manducat hunc panem,*
viuet in eternum, Ioan. 6. Solle
 his haec tenens. Pergit Chytraeus.

III.

EVANGELION docet, agentem penitentiam, & audien-
 tem promissionem, debere credere promissioni; & statim
 peccata non tantum aliis, Petro aut Paulo, sed etiam sibi pro-
 pter Christum remitti, se Deo placere, à Deo recipi, & exau-
 diri; & hac fide in quotidiana inuocatione ad Deum accen-
 dendum esse. Pontificij contendunt, semper dubitandum esse,
 an habeamus remissionem peccatorum. Quae dubitatio semper
 citius pugnat cum fide, & plane Ethnica est. Haec ille.

Euangelium nostrum satis apertè docet, oportere fidem
 haberi promissionibus Dei; nec de iis vlla ratione dubitan-
 dum esse, Catholici omnes docent. At promitti hominibus à
 Deo absolutè remissionem peccatorum, in Euangelio nostro
 nusquam legitur. Multò verò minùs legitur, debere eum-
 quemque certò statuere, sibi peccata remitti, se Deo placere,
 à Deo recipi, & exaudiri. Et meritò id non legitur, quia de-
 strueret cetera, quae in eo apertissimè clarissimeque leguntur.
 Quid enim illo clarius, quod scribit Sapiens Eccles. 1. *Sunt*
iusti, atque sapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamen
nescit homo, si irum odio, vel amore dignus sit. Item illud quod
 est perspicuum, quod ait Iob, cap. 9. *Etiam si simplex fuerim,*
ipsum ignorabit anima mea. Et infra: *Verebar omnia opera*
mea, sciens quod non parceres delinquenti?

Quid, quod promissiones diuinae ferè omnes conditionem
 annexam habent, quam nemo certò nosse potest, an, ut opte-
 tet, impleuerit? Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serua man-*
data. Luc. 14. *Si quis venit ad me, & non odit patrem, & ma-*
trrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem
& animam suam, non potest meus esse discipulus. Rom. 8. *Ipse*
Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filij
Dei, sic autem filij, & haeredes, haeredes quidem Dei, cohaeredes
autem Christi, si tamen compatimur, & & conglorificemur.
 Deni.

Denique, S. AMBROSIVS Gregorio (vt supra diximus) mul-
 to antiquior, in serm. 5. super Psal. 118. *Sui volebat, inquit, au-
 ferri opprobrium; quod suspicatus est, vel quia cogitauerat in
 corde, & non fecerat, & penitentia licet abolitum, suspectus
 tamen erat, ne forte adhuc remaneret eius opprobrium; &
 ideo Deum precatur, vt illud auferat, qui solus nouit, quod
 nescire potest etiam ipse, qui fecit.*

IV.

EVANGELION docet, vnicū tantum in mundo sacrificium
 propitiatorium esse, &c. Hebr. 7. 10. *Christus semel oblatus
 est, vt tolleret peccatum, &c. Pontificij docent, quotidie in sa-
 crificio Missæ Christum à Sacerdotibus Deo Patri offerri, &c.*

Euangelium quidem docet, vnicū tantum in mundo es-
 se sacrificium propitiatorium; illud videlicet, quod in cruce
 semel oblatum est: neque id Catholici negant. At illud vni-
 cum sacrificium non posse quotidie repeti in mysterio ab ipsò
 eodem summo Pontifice Christo per manus Sacerdotum,
 Euangelium nusquam docet, & hoc Catholici affirmant.
 Neq; ij soli id affirmant, qui post Gregorij tempora fuerunt;
 sed omnes omnino Patres, etiam qui multis seculis Grego-
 rium præcesserunt. Audi, nomine ceterorum, vnum A V G V-
 STINVM in epist. 23. ad Bonifacium, sic loquentem: *Nonne
 semel immolatus est Christus in seipso? & tamen in Sacra-
 mento non solum per omnes Paschæ solennitates, sed omni die
 populis immolatur.*

V.

EVANGELION docet, peccatum esse, non tantum actiones
 externas pugnantem cum lege Dei, verum etiam dubitatio-
 nes de Deo, securitatem carnalem, & contumaciam, ac concu-
 piscentiam nobiscum nascentem, & in renatis reliquam, Ro-
 man. 7. Pontificij negant, hæc mala in renatis reliqua, esse
 peccata pugnantia cum lege Dei.

Nusquam Pontificij; hoc est, Catholici docent, solum a-
 ctiones externas esse peccata: sed vobis mentiri licet, id enim
 à patre vestro didicistis, qui in veritate non stetit. Porro du-
 bitationes de Deo, securitatem carnalem, contumaciam, &
 concupiscentiam, si voluntariæ sint, peccata esse, minimè du-
 bitamus; si verò sint inuoluntariæ, quales erant cupiditates

illa carnis contra spiritum, quas Paulus sentiebat, et si eis non consentiret, eas verò peccata esse, constanter negamus. Neque de Paulinis verbis vobiscum disceptamus, quasi Pauli verba vobis vera, falsa nobis esse videantur: sed de eorum verborum interpretatione. Nec molestè ferre debetis, si Augustinum, & omnem chorum Sanctorum vobis novis hominibus proponamus. Sic enim loquitur Augustinus lib. i. contra duas epistolas Pelagianorum, cap. 13. *Sed de ista concupiscentia carnis falli eos credo. Vel fallere, cum qua necesse est, ut etiam beatus Zatus, & hoc si diligentissimè proficit, & spiritu Dei agitur, pia mente confligat. Sed hac, etiamsi vocatur peccatum, non quia peccatum est, sed quia peccato facta est, sic vocatur: sicut Scriptura manus cuiusque dicitur, quòd manus eam fecerit.*

VI.

EVANGELION docet, hominem in hac imbecillitate natura, nequaquam posse satisfacere legi Dei, & hac perfectæ impletione legis iustum, & omnis peccati expertem esse, Rom. 8. *Sensus carnis inimicitia est adversus Deum; legi enim Deus non obtemperat, ac ne quidem potest. Pontificij contendunt, hominem posse legi Dei satisfacere, & hac impletione legis iustum esse, & vitam æternam mereri.*

Non dicunt Pontificij; hoc est, Catholicæ Ecclesiæ filij, hominem in hac imbecillitate natura, omnis peccati expertem esse. Agnoscimus enim & profiteamur verissimum esse, quod ait Ioannes initio epist. i. *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus.* Sed quoniam quotidiana ista peccata nec iustitiam tollunt, nec tam contra legem, quàm præter legem Dei sunt, cum pro remissione eiusmodi delictorum oret omnis Sanctus in tempore oportuno. Psal. 38. & omnes filij Dei iusti utique & sancti quotidie dicere doceantur; *Dimitte nobis debita nostra,* Matth. 6. Propterea non timemus asserere, posse hominem per gratiam Dei iustificatum, eiusdem gratiæ adiutorio, & legem implere, & ea impletionem vitam æternam promereri. Scimus enim quis dixerit: *Et mandata eius graviora non sunt,* 1. Ioan. 5. Et quis item dixerit: *Voca operarios, & redde illis mercedem,* Matth. 20. Et rursum: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum,* &c. *Esuriivi enim, & dedistis mihi manducare.*

Quare

Quare AUGUSTINVS libro de gratia & libero arbitrio, cap. 16. *Certum est, inquit, nos mandata seruare, si volumus, sed qui a preparatur voluntas à Domino, ab illo petendum est, ut tantum velimus, quantum sufficit, ut volendo faciamus.* Et de spiritu & litera, cap. 10. *Ideo datur grata, non quia legem impleuimus, sed ut legem implere possimus.* Neque mouet nos illud verbum Apostoli; *Sensus carnis inimicitia est aduersus Deum.* Nam idem Apostolus antea dixerat, ad Roman. 7. *Igitur ego ipse mente seruo legi Dei, carne autem legi peccati.* Quod autem mente agimus, id verè nos agimus; quod autem carne agimus, si mens repugnat, nostrum non est, sicut idem Apostolus ait: *Si quod nolo, inquit, facio, iam non ego operor illud.*

VII.

EVANGELION docet, bona opera esse illa tantum, quæ à Deo præcepta sunt, &c. iuxta regulam, quæ tibi præcipio, hæc tantum facito Domino, non addas, neque minuas. Pontificij è contra totam Ecclesiam obruerunt traditionibus, &c.

Iam hæc sunt millies à vobis repetita, & à nostris refutata. Falsum autem est quod ais, in Euangelio haberi; illa tantum esse opera bona, quæ Deus præcepit. Vbi enim, quæso, præcepit Deus virginitatem? Nonne Paulus ait: *De virginibus autem præceptum Domini non habeo*, 1. Cor. 7. & tamen ibidem ait, bonum esse opus, virginem permanere. *Igitur, inquit, qui matrimonio iungit virginem suam, benefacit; & qui non iungit, melius facit.*

Neq; multum te iuuat regula illa; Quæ tibi præcipio, hæc tantum facito Domino. Non enim eo loco prohibet Deus aliud, quàm ne corrumpamus eius præcepta; sed integrè ea seruemus, ut ille præcepit, non declinantes ad dexteram, neq; ad sinistram. Itaque S. AUGUSTINVS libro de sancta virginitate, cap. 30. distinguens à consiliis præcepta: *Neque enim, inquit, sicut non mæchaberis, non occides; ita dici potest, non nubes: illa exiguntur, ista offeruntur. Si sunt ista, laudantur; nisi fiant illa, damnantur. In illis Dominus debitum imperat nobis, in his si quid amplius (NOTA) supererogaueritis, in redeundo reddet vobis.*

VIII.

EVANGELION docet, *utramque partem Sacramenti cœnæ Domini omnibus Christianis ministrandam esse. Et quidem de calice expressè inquit; Bibite ex hoc omnes. Pontificij contra decernunt, Et definiunt, Et c.*

Adhuc non vidimus locum illum Euangelij, ubi docemur, *utramque partem Sacramenti cœnæ Domini omnibus Christianis ministrandam esse. Nec enim de calice Dominus ait, Bibite ex hoc omnes Christiani; sed, Bibite ex hoc omnes qui verò essent illi omnes, Marcus explicuit, cum addidit, Et biberunt ex illo omnes. Non autem biberunt omnes Christiani, sed omnes Apostoli, qui soli cum Domino vescebantur.*

IX.

EVANGELION docet, *Veram pœnitentiam, seu conversionem ad Deum esse serium dolorem cordis de admissis peccatis, Et fidem statuentem sibi peccata propter Christum certi remitti, Et c. Pontificij contra, etsi contritionem inter partes pœnitentiæ numerant; tamen hanc remissionem peccatorum mereri fingunt, Et addunt, confessionem auricularem non mandatam à Deo; Et satisfactionem, seu opera indebita, quibus pro æternis peccatorum pœnis satisfieri, Et hæc ipsa pœnis pecuniis redimi, fingunt. Quæ tota doctrina in meritum Filij Dei, qui solus pro peccatis nostris satisfecit, blasphemat.*

Hic nihil probari, nulla testimonia Euangelij adferri, tantùm inania verba mendacijs admista fundi, video. Nam quod dicitis, de conversione, & serio dolore cordis, omittete potuissetis. Nos enim verè conversionem, & serium dolorem cordis in pœnitentibus requirimus; cum vos nihil aliud, quàm nescio quos terrores pro contritione habeatis. Quod addis de fide statuentem nobis remitti peccata, supra refutatum est. Quod ais, apud Pontificios contritionem mereri remissionem peccatorum, mendacium est, supra etiam refutatum. Quod etiam dicitis, Pontificios dicere, satisfactionibus temporalibus pro pœnis æternis satisfieri, pariter est mendacium. Non enim satisfacere nos putamus pro æternis pœnis, quas nobis in iustificatione remitti non dubitamus; sed pro pœnis tēporalibus, quas vel hîc, vel in purgatorio Deus exigit

ab iis, qui post Baptismum ad pœnitentiam & reconciliationem veniunt: *Productior est*, inquit Augustinus in tract. 124. in Ioan. *pœna, quàm culpa, ne parua putaretur culpa, si cum ea finiretur & pœna.*

Quod denique addis, confessionem auricularem non esse mandatam, & satisfactionem pugnare cum merito Christi, dicis quidem, sed non probas. Lege verò, si placet, sermo. 5. B. Cypriani de lapsis, & inuenies exomologesim necessariam, & satisfactionem; & has ipsas voces sepiùs repetitas. Porro pœcunia redimi satisfactionem (ne fortè hîc turpem aliquam negotiationem suspiceris) nihil est aliud apud Catholicos, quàm vnùm genus satisfactionis in aliud posse mutari iudicio Sacerdotis; vt ieiunium in eleemosynam. Pergamus ad cetera.

X.

EVANGELION docet, coniugium omnibus hominibus, laicis, & sacerdotibus concessum & liberum esse; & disertè inquit, prohibitionem coniugij, & ciborum, doctrinam diabolicam esse. Pontificij è contra magna parti hominum Sacerdotibus, & Monachis coniugium prohibent, & certis diebus à certis cibis abstinere iubent.

At vbi, quæso, Euangelium docet, concessum coniugium esse iis, qui votum continentie habent: fortasse ad Heb. 13. vbi legimus: *Honorabile coniugium in omnibus.* Ceterum, si in omnibus, omnes omnino homines comprehendit; honorabile etiam erit coniugium in patre, & filia; in matre, & filio; in fratre, & sorore: vel si hoc vobis non placet, non placeat etiam honorabile debere coniugium dici inter Monachum & Sanctimonialem, & ceteros homines, quibus per votum, coniugium inire non licet. Apostolus enim id solum vult, vt coniugium honoremus in omnibus, ritè & legitimè copulatis. Vobis autem probandum superest, ritè & legitimè eos copulari, qui perpetuam continentiam Deo vouerunt.

Audi CHRYSOSTOMVM, quid Theodoro Monacho, qui uxorem ducere volebat, vel fortasse etiam duxerat, scribat in epist. 6. *Honorabiles, inquit, nuptia, sed te iam seruare non conuenit priuilegia nuptiarum: quamuis frequenter hoc ipsum nuptias vocet; ego tamen adulterio illud peius existimo,*

De loco Apostoli i. Tim. 4. *Prohibentes nubere, &c. ubi ego diximus supra cap. XXI. prope finem.*

XI.

EVANGELION docet, unum esse verum, & solidum fundamentum, supra quod edificata sit Ecclesia Dei, videlicet Dominum nostrum Iesum Christum, i. Cor. 3. Act. 4. & locum Matth. 16. *Augustinus ita interpretatur. super hanc petram quam cognovisti, dicens; Tu es Christus Filius Dei vivi; &c. super me ipsum Filium Dei vivi edificabo Ecclesiam meam, super me edificabo te, non me super te. Pontifex e contra vociferatur, supra petram Ecclesia Romana, & ordinariam successorem Pontificum, totam reliquam Christiani orbis Ecclesiam esse edificatam.*

Augustinus. At non pugnat, credo, Paulus secum, cum ait ad Ephes. nos superadificari supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum. Nec pugnat cum Paulo asserente: *Nullum esse fundamentum Ecclesia, prater Christum, i. Cor. 3.* Ioannes in Apocal. cap. 21. cum ait: *Duodecim Apostolos, duodecim esse Ecclesia fundamenta.* Nam Paulus i. Cor. 3. de primario fundamento. Idem vero Paulus Ephes. 2. & Ioannes Apocal. 21. de fundamentis secundariis loquuntur. De quali etiam fundamento Augustinus loquitur in Psalmo contra partem Doctorum, ubi ait: *Numerate Sacerdotes, vel ab ipsa sede Petri, ipsa est petra, quam non vincunt superba inferorum porta. Sed de hac re satis multa supra dicta sunt, lib. I. cap. X. de Pontifice.*

XII.

EVANGELION docet, nullum Apostolum vel Episcopum, aut alium Evangelij ministrum, alio superiore, & maiorem potentiam, & dominatione habere; quod ad ministerium attinet. Sed omnes ministros parem potestatem docendi Evangelij, administrandi Sacramenta, ligandi sceleratos, & absolvendi agentes poenitentiam obtinere, ut clare docent Scripturae, Luc. 22. i. Corinth. 3. Versu 4. Ioan. 20. & Matth. 18. omnibus Apostolis pariter traduntur claves regni caelorum. E contra Pontifex Romanus iactitat, se supremam potestatem in omnes reliquos Episcopos, & totam Ecclesiam, & quidem sacrumque gladium, spiritualem & politicum habere de iure divino, &c.

Vbi doceat Euangelium, non habere vnum Episcopum, vel ministrum maiorem potestatem, quam alium, adhuc non potui reperire. Nam loca quae citas, contrarium plane significant. Siquidem Luca 22. hortatur quidem Dominus suos ad humilitatem, & prohibet dominatum regium, atque tyrannicum iis, qui Ecclesiae praesse debent: interim tamen inter Apostolos vnum maiorem ceteris, immo & Ducem ceterorum esse affirmat. Ait enim: *Qui maior est vestrum, fiat sicut minor, & qui praeceptor* (Graece ἡγούμενος, id est, Dux) *fiat sicut ministrator.* Apostolus autem 1. Cor. 3. vbi se plantasse dicit, Apollo autem rigasse; & iterum, se vt architectum fundamentum iecisse, alios autem superaedificare, nonne satis aperte se maiorem Apollo & ceteris coadiutoribus suis fuisse significat?

Porro Ioan. 20. dicitur quidem omnibus Apostolis: *Ecce, ego mitto vos; & Quorum remiseritis peccata, &c.* tamen capite 21. subiiciuntur Apostoli, & ceteri fideles omnes sancto Petro, vt oues suo pastori; cum soli Petro coram aliis Apostolis dicitur a Domino: *Pasce oues meas.* Denique etiam Matthaei 18. dicatur omnibus Apostolis: *Quaecumque alligaueritis, &c.* tamen soli Petro dicitur, Matth. 16. *Tibi dabo claves regni, &c.* & sine dubio non promitteret illi aliquid Dominus singulariter, nisi etiam illi aliquid singulare exhibere voluisset. Sed de his multa diximus supra lib. I. cap. XII. XIII. XIV.

magis pontif.

Ad ea, quae obiicis de vtroque gladio contra extrauagantem Bonifacij VIII. vbi etiam rides argumenta Pontificis; id vnum hoc loco respondere liber: ea omnia ex B. Bernardo sumpta esse; quem virum & sanctum vocare, & non semel allegare solent Melanchthon, Calvinus, & alij ex vestris. Vide librum 2. & 4. de consideratione; vel si placet, vide quae de hac ipsa re in libro postremo de Pontifice differuimus. Atque haec de Antithesi tua hoc loco sufficiant.

Nunc breuiter demonstrandum erit, hanc ipsam visionem Ioannis, in Lutherum & Lutheranos optime quadrare. Nam in primis Lutherum significari posse per stellam illam, quae de caelo in terram cecidit, planum est: cum ipse ex Monacho secularis, ex coelibate coniugatus, ex paupere diues factus sit; & victum sobrium ac tenuem, cum opiparis cenis ac

*In antithesi quadra
re videntur huius*

prandiis commutauerit. Quid enim est hoc aliud, quàm
cœlesti vitæ consuetudine ad terrenam decidisse?

Deinde fumum putei abyssi, qui eius casum consequutus
est, planè est cœcus & stupidus, qui non sentit. Siquidem
requam Lutherus ab Ecclesia Catholica deficeret, totus fuit
Occidens eiusdem fidei & religionis erat; & quocumque ab
quis iret, fratres suos continuò agnoscebat. Omnes enim
lumine erant. At post Lutheri casum tantus fumus errorum,
sectarum, schismatum exortus est, vt iam nec in eadem pro-
uincia, immò nec in eadem ciuitate, aut domo, vnus alium a-
gnoscat.

Obscurauit quoque hic fumus (vt in Apocalypsi dicitur)
Solem & aërem. Nam per Solem Christum; per aërem Scri-
pturas, per quas in hac vita quodammodo respiramus, & no-
stri, & aduersarij exponunt. Et quidem Christum quàm vehe-
menter iste fumus obscurauerit, testatur Transyluania, & vi-
cina regiones; vbi palàm negatur Christi diuinitas: testatur
etiam Germania; vbi Anabaptistæ apertè, Vbiquistæ obcu-
rius negant Christi humanitatem. Et sanè fuerunt olim multi
hæretici, qui similiter Christum oppugnarunt; sed nulli im-
pudentius, quàm hæretici huius temporis. Nam non solum
multi eorum negant esse Christum Deum; sed addunt etiam,
non posse inuocari, nec scire eum quid nos agamus. Horum
est audire vel legere, quanta temeritate de Christi mysteriis
hoc tempore disputetur.

Porro Scripturas, incredibile est, quàm vehementer iste
fumus obscurauerit. Tot enim iam existat versiones, tot com-
mentaria inter se pugnantia; vt ea etiam quæ olim clarissima
erant, nunc obscurissima videantur. Quid potest dici clarius,
quàm quod Paulus ait: *i. Corinth. 7. De virginibus præceptum
Domini non habeo, consilium autem do.* Et tamen omnes huius
temporis hæretici constanter negant, vllum esse consilium
virginitatis; & Paulum non dare consilium eo loco ample-
ctendæ virginitatis, sed ab ea potius absterrere homines vo-
luisse. Quid potest planius dici quàm illud verbum Domini?
Hoc est corpus meum. Et tamen nihil hoc tempore obscurius.
Quid de Transylvanis dicam, qui Ioannis Euāgelium, quod
constat præcipuè aduersus Cherintum & Ebionem scriptum
esse, qui negabant Christi Diuinitatem, ita suis commenta-
riis

rius peruerterunt, vt inde maximè probent, Christum non esse Deum?

Veniamus ad locustas, quæ de fumo putei exierunt. **CHY-
TRAEVS** quidem per locustas, Episcopos, Clericos, & Mo-
nachos intelligit, sed perperâ exponit; nam etiam ante Gre-
gorij tempora erant Episcopi, Clerici, & Monachi in Eccle-
sia: nec tamen adhuc exorta fuerant istæ admirabiles locu-
stæ. Aptissimè verò omnia, quæ de locustis Ioannes dicit, in
Lutheranos & ceteros huius temporis hæreticos quadrant.
Primùm enim locustæ semper in magna multitudine venire,
& turmatim incedere solent. Prouerb. 30. *Regem locusta non
habet, & egreditur & inuisa per turmas suas.* Ita Lutherani
caput vnum propriè non habent, quia negant vnum esse de-
bere caput totius Ecclesiæ: Nihilominus tamen breuissimo
tempore in ingentem multitudinem creuerunt. nec mirum,
nam aperuerunt ostium omnibus vitiosis hominibus. gulosi
ad eos accurrunt, quia non sunt apud Lutheranos stata ieiu-
nia: incontinentes, quia apud eos vota omnia continentia
improbantur, & Monachis etiam ac Sacerdotibus, necnon
Sanctimonialibus quibuscunque matrimonia conceduntur.
Item Apostatæ omnes, quia apud eos claustra omnia referan-
tur, & in palatia conuertuntur; Principes auari & ambitiosi,
quia bona Ecclesiastica, & personæ etiam Ecclesiasticæ eorū
potestati subiiciuntur: otiosi & inimici bonorū operum, quia
apud eos sola fides sufficit, opera bona non sunt necessaria.
Denique omnes improbi & scelesti, quia sublata est apud eos
necessitas confitendi peccata, & rationem reddendi proprio
suo pastori, quod maximum esse solet frenum peccatoribus.
Hinc igitur ita multiplicantur locustæ.

Describuntur autem hæ locustæ à S. Ioanne mirabiliter.
Nam dicuntur habere faciem humanam, immò etiam mu-
liebrem, caudam scorpionum, corpus locustarum; item in
capite gestant coronam, quasi auream; dentes habent leo-
num; pectus lorica ferrea armatum. Denique videbantur tan-
quam equi parati ad bellum, & sonitus alarum earum audie-
batur quasi sonitus curruum currentium ad bellum, & habe-
bant super se regem Angelum abyssi, qui dicitur extermina-
tor. **FACIES** blanda significat initium prædicationis eorum,
quæ semper incipit ab Euangelio; nihil enim se dicturos pol-
licentur,

*Principes Lutherani
& Ambrosii*

licentur, nisi purissimum Dei verbum. Ita facillimè afficiuntur simplices. CAUDA scorpionis significat exitum venenatæ & lætiferæ; nam postquam verbum Dei propositum peruersa interpretatione illud deprauant, & eo modo qua retorta cauda aculeum infigunt, & virus lætale infundunt. CORPVS locustæ, quod nihil ferè est aliud, quàm ventris animal, & ideo nec incedere, nec volare rectè potest, sed saltitando se erigit in altum, & mox ad terram recidit) significat hæreticos huius temporis esse homines ventri addictos, inimicos ieiuniorum & continentiarum, & ideo nec incedere posse per viam mandatorum, nec volare ad res cœlestes contemplandas.

Conantur quidem aliquando se erigere, & mores emendare, sed more locustarum, mox recidunt ad terram. Exemplo esse potest Saxonica visitatio; nam cum animaduertente Lutherus ob Euangelicam libertatem à se prædicatam, & omnes Ecclesiæ leges abrogatas, populos sine vlllo frano in viam rucere, instituit visitationem, & monuit pastores, vt prædicarent pœnitentiam, timorè Dei, obedientiam, opera bona, &c. Sed nihil profecit; vide Cochlæum in vita & actis Lutheri anni M. D. XXVII.

Pari ratione conantur volare per contemplationem, & scribunt iam passim libros de Trinitate, de Incarnatione, deque aliis eiusmodi mysteriis, sed incidunt in errores grauissimos, immò hæreses perniciosissimas, vt patet de Vbiquitatis, quorum mysterium Incarnationis, & Trinitatis destruant.

GORONAE in capite locustarum, significant arrogantiam, & superbiam; qua sese efferunt super omnes homines. Exstat liber Lutheri ad Ducem Georgium; in eo sic ait: A tempore Apostolorum nullus Doctor, aut Scriptor, nullus Theologus, aut Iurisconsultus, tam insigniter & clarè conscientiam secularium statuum confirmant, instruxit, ac consolatus est, sicut ego feci. Per singularem Dei gratiam hoc certò scio, quoniam neque Augustinus, neque Ambrosius, qui tamen in hac re optimi sunt, mihi in hoc aequales sunt. Quid, quod non solum Lutherus, & Calvinus nihili faciunt mille Cyprianos, & mille Augustinos; sed etiam quiuis Ministellus Lutheranus habet pro asinis, & stipitibus omnes Papistas? Erant autem coronæ illæ quasi auræ; id est, auræ videbantur, sed non erant.

Saxonica visitatio

*lib. in libro
de Georgio*

*et in libro de
Lutherano*

quia fingūt se zelo honoris Dei, & caritatis impelli ad ea quæ dicunt; cum tamen nihil minus, quàm zelum Dei nouerint.

DENTES leonini, significant detractiones, quibus assidue, & literis, & sermonibus lacerant famam Pontificum, Clericorum, Monachorum, & ipsorum etiam Sanctorum, qui cum Deo feliciter regnant. Et sanè detractionibus nutrirī videntur, & tam multa dicūt, quæ nec sunt, nec fuerunt, fortasse etiam nunquam erunt, vt videant omnem conscientiam penitus exuisse. Id satis patet, tum ex aliis, quæ in eorum libris passim leguntur; tum ex iis, quæ paulò antè citauimus ex Synodo Smalchaldica, Illyrico, Tilemanno, Caluino, & Chytræo.

P E C T V S lorica ferrea armatū, significat obstinationem. Sunt enim ita obdurati, vt etiam si apertissimè conuincantur, nunquam tamen cedant; & sæpe mori malint, quàm ab obstinatione sua recedere.

Similitudo equorum, qui parati videbantur ad bellum, significat audaciam & temeritatem. Prouocant enim audacissimè omnes ad bellum, cum tamen postea pro argumentis sola mendacia plerumque proferant. Lutherus in assertione artic. 25. *Adeste, inquit, huc omnes Papista in vnum: Conflata studia vestra in vnu, si fortè possitis hoc vinculum dissoluere.* Quo eodem modo loquuntur ferè omnes alij. Similitudo autem curruum volitantium, significat velocitatem, qua noua ista hæresis vititur in variis regionibus occupandis. Nam breui occupauit non solum multa regna in partibus septentrionalibus, sed etiam vsque ad Indos excurrere ausa est; quàmquam non permisit Deus, vt ibi hæresis posset. Nec enim tantum flagellum merebatur nouella adhuc, & tenera illa Christi Ecclesia.

Denique, Angelus abyssi dicitur Rex locustarum istarum, quia etsi Regem visibilem locustæ non habent, vt supra diximus; inuisibili tamen Rege; id est, Diabolo carere non possunt: *Ipsè enim est Rex super omnes filios superbia,* Iob. 41. Dicitur autem Rex locustarum exterminator; quia per nullam vnquam hæresim, aut persecutionem Diabolus ita exterminauit, ac vastauit Ecclesiam, vt per Lutheranos. Nam ceteræ hæreses, vt plurimum, vnum, aut alterum articulum destruebant, sed non euertebant omnem ordinem, & disciplinam Eccle-

Eccle-

Ecclesiæ. At Lutherana hæresis partim per se, partim per
proles, Anabaptistas, Calvinistas, Trinitarios, Libertinos,
omnia omnino Ecclesiæ bona perdidit in iis locis, ubi gra-
potuit. Nam abstulit à Deo Trinitatem, per novos Samu-
tenos; à Christo Deitatem per eosdem; & humanitatem
Anabaptistas; ab Angelis, & Sanctis omnibus omnem cultum
& inuocationem; à purgatorio suffragia uiuorum; immanis
gatorium ipsum planè exterminauit. Ab Ecclesiâ, qua est
terris, abstulit multos libros diuinæ Scripturæ; omnia
Sacramenta, omnes traditiones, sacerdotium, sacrificium,
vota, ieiunia, festos dies, templa, altaria, reliquias, cruce-
magines, monimenta omnia pietatis; item leges Ecclesi-
cas, disciplinam, atque ordinem vniuersum planè exteri-
nauit.

Sed fortè inferis pepercit, ne suo Regi, Angelo ab illi
iuriam faceret. Non ita est; nam etiam inferos veros & laci-
les, multi Lutheranorum negant, & imaginarios nescio quos
inferos fingunt; vt supra in disputatione de descensu Christi
ad inferos demonstrauius. Verè igitur exterminatrix hære-
sis hæc dici potest, & eo duce digna, qui Hebraicè *אפוללו*
Græcè *ἀπολλύω*, Latinè exterminans dicitur. Et mirum ve-
nè esset, si non etiam Lutherani ipsi hoc exterminium min-
rentur, nisi à fumo illo, de quo supra diximus, planè essent
obcecati.

Sed vna in tot malis consolatio est, quòd (vt Ioannes dicit)
locustæ istæ non lædunt herbas, atque arbores virentes, sed
solùm homines, qui non habent signum Dei viui. Cùm enim
hæresis ista tota carnalis sit, nō facilè viros bonos, & in quo-
rum animis viret, ac floret religio, & pietas, decipere potest.

Ita videmus, rarò, aut nunquam accidisse, vt ad Luthe-
ranos ab Ecclesiâ aliquis defecerit, qui non prius
corruptæ, & perditæ vitæ inter Catho-
licos esse cœperit. Sed de his
hactenus.

